

УДК: 619:618 (075.8). 177.637.12.05

ЛІКУВАННЯ КОРІВ З ПЕРСИСТЕНТНИМ ЖОВТИМ ТІЛОМ ЯЄЧНИКА

Боднар О.О., к. біол. н., доцент,
Желавський М.М., д. вет. н., професор,
Керничний С.П., к. вет. н., доцент,
Захарова Т.В., к. вет. н., в.о. доцента,
Боднар О.О., магістрант vet.main@mail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський

Анотація. У роботі наведені результати комплексного лікування корів з персистентним жовтим тілом яєчника. Інтраартеріальне введення «естрофану» та «амілідіну 1%» на тлі серотерапії викликає активну лютеолітичну дію, ефективно відновлює статеву циклічність і поліпшує заплідненість корів після проведеного лікування.

Ключові слова: відтворна функція, жовте тіло яєчника, анафродизія, інтраартеріально, «естрофан», «амілідін 1%», серотерапія, статевий цикл.

Актуальність проблеми. Проблема гінекологічних захворювань в молочному скотарстві залишається однією із основних, займає значну частину роботи спеціалістів ветеринарної медицини. Функціональні розлади яєчників у корів, які призводять до стійкої неплідності та яловості, спричиняють значні економічні збитки у галузі скотарства, тому постійно знаходяться в центрі уваги як практиків, так і науковців. Патологічні процеси в яєчниках корів є однією із основних причин недоотримання молока та яловичини, порушення племінної та селекційної роботи, передчасної вибраковки високоцінних самиць тощо. За даними різних авторів, ця патологія є дуже розповсюдженою в молочних господарствах України і реєструється у 20-80 % неплідних корів [1-3].

Незважаючи на постійне та ґрунтовне вивчення причин виникнення, діагностики, лікування та профілактики дисфункції гонад у корів, дана проблема залишається надзвичайно актуальною у ветеринарній гінекології. Абсолютна більшість дослідників вважають, що для відновлення відтворної функції головної увагу необхідно приділяти біологічно повноцінній годівлі, поліпшенню умов утримання тварин, догляду за ними та нормалізації експлуатації. На їх думку медикаментозне лікування корів з дисфункцією яєчників доцільно проводити в 2 етапи: спочатку провести курс загальноностимулюючої терапії, до складу якого доцільно ввести один з тканинних препаратів та полівітамінний препарат; лише після цього призначають гормональні препарати для стимуляції фолікулогенезу. Тому фахівці постійно ведуть пошук ефективних та екологічно чистих лікувально-профілактичних засобів, які б проявляли мінімальний негативний вплив на макроорганізм, мали оптимальний клініко-економічний ефект і водночас були спрямовані на відновлення гомеостазу організму [4-5].

Із функціональних розладів гонад у корів найчастіше реєструють гіпофункцію яєчника та персистенцію жовтого тіла [3-7]. Нині для відновлення відтворювальної функції самок та її регуляції запропоновано ряд методів, в основі яких лежить застосування препаратів, які проявляють як специфічну, так і неспецифічну дію. Враховуючи складний механізм розвитку дисфункції яєчників та її поліетіологічність, лікування даної патології повинно включати як специфічні (гормональні та гормоноподібні препарати), так і засоби неспецифічної стимулюючої терапії, які сприяють відновленню порушених показників гомеостазу хворих корів [5-8]. У ветеринарній гінекології науковцями та практиками апробовано ряд методів та засобів стимулюючої терапії: тканинні екстракти за-Філатовим, УФОК, водні розчини та олійні емульсії препарату АСД-ф-2, водні та олійні розчини іхтіолу, молозивотерапію, гемотерапію, серотерапію, лейкоцитарну масу та ін., а також їх комбінації. Загально відомо, що застосування коровам та телицям біостимуляторів активує обмінні процеси та імунний захист організму, а посередництвом нормалізації нейро-гуморальної регуляції, стимулює фолікулогенез та відновлює статеву циклічність [9,10].

Завданням досліджень було підвищення ефективності лікування корів з персистентним жовтим тілом яєчника.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом для досліджень були корови української молочної чорно-рябої, симентальської та української молочної червоної породи, які належали 3-м господарствам Хмельницької області. Середній вік тварин – 3,5 років, молочна продуктивність -

4,5 тис. кг. На протязі 2010-2014 років шляхом акушерської та гінекологічної диспансеризації було досліджено та проліковано 58 корів з діагнозом персистентне жовте тіло яєчника.

На першому етапі досліджень був проведений підбір біостимуляторів та гормональних препаратів, визначені їх оптимальні дози, комбінації та раціональні методи введення. З метою підвищення ефективності дії застосованих препаратів, ми перевірили можливість їх регіонарного (внутрішньоартеріального та паравагінального) застосування. Внутрішньоартеріальне введення лікарських засобів проводили у внутрішню здухвинну артерію (за І.П. Ліповцевим) за допомогою ін'єкційної голки довжиною 120-150 мм. Після вливання препаратів у внутрішню здухвинну артерію проводили ректальний масаж матки і яєчників. Спочатку ми визначали безпечність та дійовість внутрішньоартеріального введення «естрофану» та «аміридину 1%» як порізно, так і в суміші. При такому способі введення препарати мінімально розбавляються кров'ю та найкоротшим шляхом заносяться в матку та яєчники. «Аміридин 1%», ін'єктований у здухвинну артерію, викликає активне скорочення гладких м'язів матки, підвищує кровообіг у внутрішніх статевих органах, чим підвищує активність та подовжує дію препаратів, уведених разом з ним. Слід зауважити, що дане внутрішньоартеріальне введення препаратів просте у виконанні, проходить без будь-яких ускладнень для тварин. Його можна виконувати в умовах виробництва (ветеринарна установа, тваринницьке приміщення тощо) [11, 12].

Результати дослідження. Проведені клініко-експериментальні дослідження є одним із етапів науково-дослідної роботи кафедри ветеринарного акушерства і хірургії Подільського державного аграрно-технічного університету по розробці та впровадженню ефективних лікувально-профілактичних заходів по боротьбі з неплідністю самок, методів відновлення та підвищення відтворної здатності корів і телиць, методів імунодіагностики та імунокорекції організму за патології органів розмноження. За останні 20 років співробітниками та аспірантами кафедри було розроблено та впроваджено в клінічну практику понад 50 схем лікувальної та профілактичної обробки корів та телиць з хворобами статевої сфери.

Нами попередньо було встановлено, що запропоноване одночасне внутрішньоартеріальне введення «естрофану» та «аміридину 1 %» проявляє виражений лютеолітичний ефект та є ефективним методом індукції статевої охоти у корів; дозволяє вдвічі зменшити рекомендовані настановою дози препаратів («естрофану» - 1мл, «аміридину 1 %» – 5 мл).

Корів з персистентним жовтим тілом яєчника розділили на 4 групи (схема досліду представлена в табл.1). Тваринам 1-ї дослідної групи (Д1) після ректального обстеження та масажу яєчників і матки застосували «естрофан» в дозі 2 мл внутрішньом'язово. Коровам 2-ї дослідної групи (Д2) після масажу геніталій внутрішньом'язово ін'єктували 2 мл «естрофану» та 10 мл «аміридину 1 %», а 3-ї дослідної групи (Д3) - «естрофан» в дозі 1 мл поєданого з 5 мл «аміридину 1 %» вводили у внутрішню здухвинну артерію (за І.П. Ліповцевим). Тварин 4-ї дослідної групи (Д4) тричі з інтервалом 72 год. обробляли гемостимулюючою сироваткою (ГСС) власного виробництва в наростаючих дозах - 20 мл, 25 мл, 30 мл. ГСС отримували від здорових та перевірених на інфекційні захворювання корів, у яких за 24 год. до забою забирали біля 3 л крові. За передзабійний час в організмі таких частково знекровлених тварин відбувається процес активної регенерації крові з повним відновленням її циркулюючого об'єму. Одночасно у такій крові нагромаджуються речовини, які стимулюють гемопоез, збільшується питома вага молодих клітин крові. Через добу проводився забій тварин, від них забирали кров, з якої готували сироватку. Дана методика відома як метод приготування видонеспецифічної сироватки за методом Н.Г. Беленького [10].

Таблиця 1.

Загальна схема обробки та результати лікування корів

Групи корів	Загальна схема обробки	n	Відновили статеву циклічність		Стали тільними з числа дослідних		Заплідненість %
			n	%	n	%	
Д1	«естрофан» - 2,0 мл, в/м	16	11,0	68,7	7	43,7	63,6
Д2	«естрофан» 2,0 мл, «аміридин 1%» – 10,0 мл, в/м	20	15	75,0	11	55,0	73,3
	«естрофан» 1,0 мл,						

Д3	«аміридин 1 %» - 5,0 мл, в/а	20	15	75,0	12	60,0*	80,0*
Д4	серотерапія, «естрофан» - 2,0 мл, в/м	12	9	75,0	7	58,3*	77,8*

Примітка. * - $p < 0,05$ відносно групи Д1: в/м - внутрішньом'язово; в/а - внутрішньоартеріально.

Як свідчать дані таблиці, внутрішньом'язове одноразове введення броестрофану коровам з персистентним жовтим тілом яєчника (група Д1) індукувало прояв стадії збудження у 68,7% тварин, заплідненість склала 63,6%, а 43,7% самиць з числа дослідних стали тільними. При комплексному внутрішньом'язовому застосуванні «естрофану» та «аміридину 1 %» (група Д2) частота відновлення статевої циклічності зросла на 6,3%, заплідненість - на 10,3%, а число тільнихд - на 11,3%. Поєднане внутрішньоартеріальне введення «естрофану» та «аміридину 1 %» (група Д3) забезпечило найвищу заплідненість корів - 80% та ефективність лікування: 60,0% з числа дослідних стали тільними. Слід відзначити, що незалежно від методу введення даних препаратів (групи Д2 і Д3) частка корів, які відновили статеву циклічність була однаковою – 75%. Покращення показників лікування корів за персистентного жовтого тіла яєчника в даних дослідних групах можна пояснити синергічною дією «броестрофану» та «аміридину 1 %».

Установлено, що попередня трьохразова обробка корів ГСС суттєво не впливає на відновлення статевої циклічності дослідних корів (на лютеолітичний ефект «броестрофану»), проте істотно підвищує (різниця вірогідна) заплідненість самок, що можна пояснити впливом даного гемостимулятора на фолікулогенез. Так, заплідненість та частка тільних корів у групі Д4 була відповідно на 14,2% і 14,6% вищою, ніж у групі Д1. Отримані дані дають підстави припустити, що запропонована серотерапія, володіючи загальностимулюючою дією на організм, активує обмінні процеси та в значній мірі позитивно впливає на механізм нейрогуморальної регуляції статевого циклу в напрямку його нормалізації, сприяє відновленню функції гіпоталамо-гіпофізарно-оваріально-маткової системи корів.

Висновки

1. Для відновлення статевої циклічності у корів за персистентного жовтого тіла яєчника доцільно застосовувати поєднане введення «естрофану» та «аміридину 1 %».
2. Регіонарне введення «естрофану» та «аміридину 1 %» (у внутрішню здухвинну артерію за І.П. Ліповцевим) є цілковито безпечним для корів та раціональним методом, що дозволяє вдвічі зменшити дози препаратів та досягнути вищих клініко-економічних показників, у порівнянні з їх внутрішньом'язовим введенням.
3. Триразове введення гемостимулюючої сироватки в наростаючих дозах з інтервалом 72 год. коровам з персистентним жовтим тілом підвищує лютеолітичну ефективність «естрофану» та покращує їх заплідненість після проведеного лютеолізу.

Література

1. Яблонський В. А. Проблема відтворення тварин: стан і перспективи / В. А. Яблонський // Вісник. – 2008. – Вип. 57. – С. 169–173.
2. Харута Г. Г. Прогнозування відтворної функції корів / Г. Г. Харута. – Біла Церква, 1999. – 94 с.
3. Косенко В. М. Диспансеризація в системі профілактики неплідності і контролю відтворної функції сільськогосподарських тварин / В. М. Косенко. – К.: Урожай, 1995. – 232 с.
4. Зверєва Г. В. Рекомендації з профілактики неплідності худоби / Г. В. Зверєва, В. А. Яблонський, М. В. Косенко та інші. – Львів, 2001. – 18 с.
5. Жук Ю. В. Діагностика, лікування та профілактика дисфункції яєчників у корів / Жук Ю. В., Любецький В. Й., Михайлюк М. М. – К.: ТОВ «Анва-прінт», 2009. – 32 с.
6. Слепченко В. М. Діагностика та лікування корів з персистентним жовтим тілом яєчників / В. М. Слепченко, М. М. Михайлов, Ю. В. Жук, О. В. Колоша // Науковий вісник НУБіП України. – 2012. – Вип. 172. – Ч. 1. – С. 252 – 256.
7. Кошовий В. П. Постнатальний гіпогонадизм у корів (клініко-експериментальні дані та розробка способу терапії) (Методичні рекомендації) / В. П. Кошовий, В. П. Беседовський. – Харків, 2008. – 42 с.
8. Балим Ю. П. Обґрунтування способів введення та дозування простагландинів при лікуванні корів з персистенцією жовтих тіл у яєчниках / Ю. П. Балим, В. В. Шевченко, П. М. Скларов // Ветеринарна медицина України. – 2008. – № 9. – С. 38 – 39.

9. Боднар О. О., Желавський М. М., Керничний С. П., Борисенко О. М. Застосування біостимуляторів при акушерсько-гінекологічній патології у корів // Вісник СНАУ. – Суми, 2003. – Вип. 10. – С. 12 – 15.
10. Калашник И. А. Стимулирующая терапия в ветеринарии / И. А. Калашник. – К.: Урожай, 1990. – 160 с. Пат. 84363 Україна, МПК (2006) А 61 Д 19/00, А 61 К 31/138, А 61 31/5575 (2008. 01). Спосіб індукції статевої охоти у корів та телиць / Боднар О. О., Захарова Т. В., Тимчук А. С., Боднар А. О.; заявник і патентоволодар ПДАТУ Україна. - № 03641; заявл. 02.04.2007; опубл. 10.07.2008, Бюл. № 19. – 3 с.
11. Патент 69763 Україна, МПК А 61 К 33/00. Спосіб застосування препарату «Аміридин 1%» при лікуванні корів за ендометритом / О.О. Боднар, С.П. Керничний, В.С. Білецький; u 2011 13084; Заявл. 07.11.2011; опубл.10.05.2012; Бюл. №9.

ЛЕЧЕНИЕ КОРОВ С ПЕРСИСТЕНТНЫМ ЖЕЛТЫМ ТЕЛОМ ЯИЧНИКА

Боднар А.А., к. биол. н., доцент, Желавский Н.Н., д. вет. н., профессор, Керничный С.П., к. вет. н., доцент, Захарова Т.В., к. вет. н., и. о. доцента, Боднар А.А., магистрант Подольский государственный аграрно-технический университет, г. Каменец-Подольский, Украина
Аннотация. В работе приведены результаты комплексного лечения коров с персистентным желтым телом яичника. Интраартериальное введение «эстрофана» и «амиридина 1 %» на фоне серотерапии вызывает активное лютеолитическое действие, эффективно восстанавливает половую цикличность и улучшает оплодотворение коров после проведенного лечения.

Ключевые слова: воспроизводительная функция, желтое тело яичника, анафродизия, интраартериально, «эстрофан», «амиридин 1 %», серотерапия, половой цикл.

TREATMENT OF COWS WITH PERSISTENTNIM YELLOW BODY OF THE OVARY

Bodnar A.A., Zhelavskiy M. M., Kernichny S.P., Zaharova T. V., Bodnar A.A.

State Agrarian and Engineering University in Podilya, Kamyanets-Podilsky, Ukraine

Summary. The results of the complex treatment of cows by persistentii yellow body of ovary is cited in the work. Intraarterial introduction of broestrofan and docitol on the background of serotherapy causes the active liteolutik action, effectively renews the sexual cyclicity and improves fecundation of the cows after treatment.

Key words: reproductive function, yellow body of ovary, anaphrodisia, intra-arterial, estrofan, amiridin, serotherapy, sexual cyclicity.

УДК: 619: 618: 714: 616.9

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛІКУВАННЯ КОРІВ ЗА ЕНДОМЕТРИТУ ПРИ РІЗНИХ СПОСОБАХ ВВЕДЕННЯ АНТИБІОТИКІВ, АМІРИДИНУ ТА ЕСТРОФАНУ

**Боднар О.О., к. біол. н., доцент,
Желавський М.М., д. вет. н., професор,
Керничний С.П., к. вет. н., доцент,
Захарова Т.В., к. вет. н., в.о. доцента,
Боднар О.О., магістрант vet.main@mail.com**

Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський

Анотація. Проведено порівняльний аналіз лікувальної ефективності корів з гнійним ендометритом при різних методах введення антибіотиків, аміридину та естрофану. Установлено, що регіонарне введення препаратів підвищує ефективність лікування і прискорює відновлення репродуктивної функції хворих корів.

Ключові слова: корова, післяпологовий період, гнійний ендометрит, регіонарне введення, енрофлосацин, окситетрациклін, раціональна антибіотикотерапія, аміридин.

Актуальність проблеми. Гнійно-запальні процеси в матці корів зустрічаються значно частіше, ніж в інших відділах репродуктивної системи, тому вимагають систематичного дослідження. Гнійний ендометрит займає основну частину післяпологової патології у корів, може